

542 1782

MATICE MLÁDEŽE

PŘEDPLATNÉ NA 10 SVAZKŮ 2 K.
S POŠTOV. ZÁSILOU 2 K 20 HAL.

ŘADA

III.

SVAZEK
6.



CID.

O NÁRODNÍM HRDINOVÍ ŠPANĚLSKÉM.
NÁKLADEM F. ŠIMÁČKA V PRAZE. 1913.

20

CID.

O NÁRODNÍM HRDINOVI ŠPANĚLSKÉM

VYPRAVUJE

MILOSLAVA ELIÁŠOVÁ.



7

V PRAZE.

NAKLADATELSTVÍ F. ŠIMÁČKA.

1913

I. O Cidově vlasti a jejích osudech.

Rodrigo Diaz*) de Bivar, od Arabů zvaný Cid, narodil se ve Španělsku v polovici 11. století — dva tisíce a sto let po tom, kdy foiničtí kupci přistáli po prvé na svých lehkých kocábkách u hornatého poloostrova pyrenejského.

Od těchto odvážných plavců máme první zprávy o Cidově vlasti. Obyvatelstvo její bylo divoké, bojovné, země nepřiliš úrodná, ale za to bohatá nerosty, hlavně stříbrem. Foiničané, národ čilého ducha, založili na jižním pobřeží poloostrova několik přístavů pro své lodi a přijížděli pak pravidelně s nákladem plodin a domácích výrobků a odváželi výměnou za ně drahé kovy.

Po mnoha staletích, kdy obchod na Středozemním moři přešel do rukou Řeků a Římanů, prastará foinická osada v Africe — Karthago — rozpomněla se na svá dávná práva na poloostrově pyrenejském a poslala do jeho měst své vojsko. Bylo to

*) Rodrigo Diaz = Rodrigo, syn Diegův.

v době římsko-karthaginské války. Římané dobyli tehdy Karthaga a stali se tak pány celého Středomořího i poloostrova pyrenejského, jež nazvali Hispanií a prohlásili za římskou provincii.

Legie římské zaplavily zemi a začaly strašný boj proti domácímu obyvatelstvu. Když zoufalý odpor statečných horalů byl zlomen, nastala zemi p o ž e h n a n á doba římské vlády. Římané stavěli mosty, vodovody, krásná města při řekách a na skalách nedobytné pevnosti, dolovali v horách a podporovali obchod na moři. Země rozkvetla, zbohatlé obyvatelstvo smířilo se se svým osudem a přijímalo ochotně od Římanů řeč i vzdělanost, a později i křesťanství.

Když od severu Evropy hnuly se divoké hordy stěhujících se národů, vojska z provincií odvolána byla na ochranu Říma a provincie zůstaveny byly svému osudu. Hispanii zaplavili tehdy G e r m á n i. Prošli jí do Afriky barbarští V a n d a l o v é a po nich usadili se v zemi W i s i g o t i.

V té době plné zmatků a nepokojů země zpustla, města byla spálena, vodovody vyschly, úrodná pole zarostla travou, a kam slunce obrátilo svou žhavou tvář — povstala širá, smutná step.

Domácí obyvatelstvo spřátelilo se po nějaké době s přistěhovalými Wisigoty, a oba národy splynuly v jeden. Vznikl národ š p a n ě l s k ý, s jednou řečí a jednou vírou, a v něm spojila se jemnost římské vzdělanosti s divokou bojovností germánskou.

Šťastné doby římské vlády se však již nevrátily, země zůstala pustá a neúrodná, a nový národ strádal stálou bídou a domácími rozbroji.

Tak stalo se, že zemřel král a velmoži dosadili nástupce. Synové mrtvého krále, nespokojení s volbou, poslali tajně posly k Musovi, vládci afrických Arabů, s prosbou, aby jim dopomohl na trůn.

Musa poslal Tarika, udatného, smělého muže, a dal mu tajný návod. Sotva že Tarik vstoupil na španělskou půdu, ihned obsadil skálu, jež ční těsně proti výběžku Afriky, a nazval ji Džebel Tarik, Skála Tarikova — dnešní Gibraltar.

Po tomto zrádném činu svedena byla jediná bitva — u Xerez de la Frontera — a Tarik byl v ní vítězem. Psal se tehdy rok 711.

Arabové zmocnili se celého poloostrova, jen na severu vysoko v horách Španěle zůstali svobodni a odtud začali urputný, zoufalý boj proti nevěřícím.

II. Diego Lainez a jeho synové.

Tři sta let minulo od arabského vpádu a mnoho změnilo se za tu dobu na poloostrově pyrenejském. Arabové nebyli již pány celé země, na severu vyrostl proti nim silný, mocný nepřítel. Asturské a pyrenejské hory i širá planina kastilská byly v moci křesťanů, kteří zbudovali si v dobytém území ně-

kolik království, jež spravovali moudří králové a hájili stateční, věrní velmoži.

V K a s t i l i i byl tehdy králem F e r n a n d o, kterého národ jeho nazval Velikým. Za jeho vlády vyznamenal se v bojích proti Maurům*) hrabě D i e g o L a i n e z, hrdinný, ale chudý muž, jenž pocházel z velmi starého rodu. V rodině jeho chovaly se od nepaměti listiny, jež bezpečně dokazovaly, že praotcem jeho byl L a i n C a l v o, kastilský velmož, kterého národ kdysi zvolil si nejvyšším soudcem pro jeho zkušenost a příslovečnou spravedlnost.

Král slýchal často od svých dvořanů o Diegu Lainezovi, o jeho statečnosti i veliké chudobě, a umínil si, že ho odmění, jakmile se naskytne příležitost.

Tehdy vypuzeni byli Arabové z krajiny kolem Burgosu, jenž stal se královským sídlem a hlavním městem celé Kastilie. Španělé netěšili se však dlouho ze svého vítězství. Sotva půl roku uplynulo a z jihu přicházely poplašné zprávy, že veliké maurské vojsko táhne na město a sám toledský emir prý je vede.

Zmatek a děs zmocnil se křesťanů, někteří prchali, jiní chystali se k zoufalé obraně. Diego Lainez byl klidný a nemluvný, jak bylo jeho zvykem.

*) Arabové zvaní byli od Španělů »Mauři«.

Kteréhosi dne zmizel náhle z města s hrstkou odhodlaných mužů a vydal se o své újmě naproti Maurům. Polovinu jejich vojska potřel v jediné bitvě, druhou polovinu, jež dala se na útěk, hnal před sebou tři dny jako štvanou zvěř. Pak vrátil se do města, dal se uvést ke králi a stručnými slovy mu oznámil, že město je zachráněno a krajiny kolem dokola dobyto.

Fernando byl rozradostněn vítězstvím a hluboce dojat skromností chudého hrdiny. Objal ho, políbil jako přítele a nabídl mu, aby si vybral kterékoli místo nedaleko Burgosu a vystavěl si na něm hrad. Krajina kolem hradu bude jeho majetkem.

Diego Lainez vyvolil si město B i v a r, Maury opuštěné a polo zbořené, vystavěl je znovu podle španělského způsobu a poblíž města zbudoval si pevný hrad. Do města nahrnuli se lidé bez přístřeší, opuštěné rodiny padlých bojovníků, bohatí kupci i pastýři, a za krátko vyrostla tam šťastná osada, která byla oddána svému pánu a rozšířila po celém kraji pověst o jeho srdečnosti a otcovské dobrotě.

Minula léta.

Diego Lainez sestárl, jeho bohatýrská postava naklonila se věkem a jeho vlasy byly bílé jako sníh. I statečná pravice jeho zeslábla a těžký meč, jímž dobýval si za mladých let slávy, visel nečinně na stěně v rodinné síni. Starý hrabě však již netoužil po boji a neklidném životě vojenských výprav. Jedinou jeho zálibou zůstal hon, divoká, hlučná štvá-

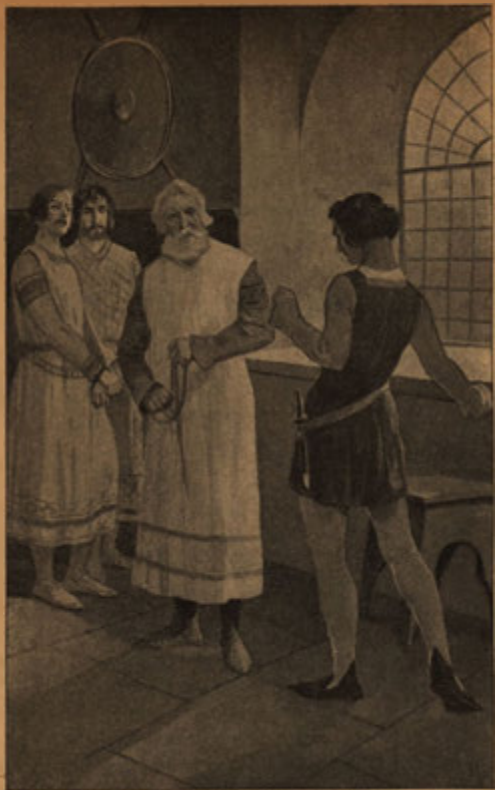
nice na rychlých koních s dobrými, vytrvalými chrty. Jinak nevycházel skoro z domova a na dvoře v Burgosu objevil se jen třikráte za rok — o církevních svátcích.

Osud dal jeho stáří radost a potěchu, jaké málokterý člověk se dočká: čtyři zdravé, statné syny — naději rodu a záruku jeho budoucí slávy.

Tři starší byli již skoro dospělí muži, sloužili v královském vojsku a jen v době míru přijížděli domů potěšit otce, vypravovat mu o svých hrdinských činech a ukázat první jizvy na svých lících.

Nejmladší syn, R o d r i g o, byl podivný hoch, snědý, černovlasý, sličný, ale divokého pohledu a prudký jako oheň. Bratři milovali ho něžnou, srdečnou láskou, učili ho již maličkého zacházeti lukem, jezdit na koni, štváti lišky a lovit se sokolem ptáky. Za horkých letních nocí, kdy v komnatách bylo dusno a v těžkém vzduchu nechtělo se spáti, všichni čtyři vyjížděli na koních bez sedla a úzdy do širé stepi, letěli s větrem o závod pod nebem plným zářivých hvězd a pak unaveni, udýcháni uléhali do suché trávy a nechali se uspat její omamnou vůní.

To vše přestalo, když bratři odešli z domova a Rodrigo osaměl se starým, nemluvným otcem. Dlouze, nekonečně dlouze vlekly se dny, smutno bylo ve ztichlých síních, teskno v opuštěných, prázdných komnatách. Dávno již netěšily Rodriga chlapecké hry, do jeho srdce vkrádala se nejasná, ale



Rodrigo zbledl, vytrhl se otci a s hrozivým pohledem
ustoupil o krok . . . (Str. 12.)

neodbytná touha po něčem velikém a krásném, co nemělo ještě jména v jeho ústech.

S vysokých hradních oken díval se celé hodiny do kraje, do širé vyprahlé stepi, na roztroušené tu a tam vesničky, a jeho oči, unavené jednotvárným rozhledem, obracely se stále do dále tam, kde ležel slavný Burgos, ukrytý v pevných hradbách s nedobytnými věžemi a hlubokými příkopy.

III. Rodrigův první boj.

Po dlouhých bojích Fernando ujednal s Maury příměří a povolal svá unavená, v bitvách prořidlá vojska do Burgosu. Na jihu zůstaly jen malé posádky, aby chránily hranice země.

S vojskem vrátili se i Rodrigovi bratři, osmahlí, s novými jizvami po maurských mečích a již — hotoví muži.

Diego Lainez uvítal je s pyšnou radostí a jeho staré srdce si oddychlo, když je přitiskl na svou hrud' živé a zdravé.

Jak krásný byl to večer, kdy po dlouhé době starý otec opět seděl se svými syny v rodinné síni při světle loučí a mladí hrdinové vypravovali o krvavých bitvách, o hrdých, snědých Maurech a jejich šílené statečnosti, jež podobá se pohrdání smrtí.

Stařec poslouchal dychtivě a před jeho očima oživovaly staré, zapomenuté obrazy bitev, v nichž

o n s mečem v ruce stál proti Maurům, chudý, neznámý, ale srdce plno hluboké víry a mladého nadšení... Jen Rodrigo seděl **zamračen** a jeho oči hořely divokým, zlým ohněm.

Konečně bylo jasno v jeho duši! Pochopil, co ho trápilo, když bratři odešli z domova, co hnalo ho s místa na místo a plnilo jeho srdce hněvem i steskem zároveň.

Z á v i d ě l svým bratřím!

Záviděl jim všeho — slávy, otcovy lásky i jizev na tvářích. Jak ubohým zdál se sám sobě proti nim! Osmnáct let již mu je a neviděl ani jediné bitvy, nikdo nezná jeho jména, nikdo netuší, že slavný Diego Lainez má ještě čtvrtého syna...

Horké slzy řinuly se Rodrigovi z očí, a on je nechal téci po planoucích lících, aniž je setřel. —

Jednoho dne na sklonku léta Diego Lainez vyjel si na lov se svými chrty a velikou družinou sluhů. Vrátil se až za večera na zpěněném koni, bled, s očima blýskajícíma hněvem. Nikdo nevěděl, co se mu přihodilo, a stařec zarputile mlčel. Bylo však zjevno, že hrozný hněv v něm bouří, neboť celé dny nejedl, ani nespál, jen přecházel dlouhými kroky po komnatě a divoce tahal své bílé vousy.

Synové vyptávali se ho starostlivě a prosili, aby se jim svěřil se svým bolem, stařec však jen se mračil a — mlčel.

Konečně jednoho jitra, když ve hradě ještě všechno spalo, Diego Lainez zavolal k sobě všechny

své syny. Byl zachmuřen a v ruce držel silná kožená pouta. Dlouho díval se beze slova na syny, pak přistoupil k nejstaršímu a svázal mu pouty ruce. A stejně učinil i druhému a třetímu synu.

Zděšení hleděli na otce, ale nevzpírali se, z očí však řinuly se jim horké slzy na zjizvené tváře.

Naposled stařec uchopil ruce nejmladšího syna, aby je spoutal. Rodrigo zbledl, vytrhl se otci a s hrozivým pohledem ustoupil o krok.

»Co počínáte, otče?« vzkřikl hlasem, v němž se ozývala uražená hrdost a hluboká bolest. »Věřu, kdybyste nebyl mým otcem, má dýka smyla by tuto pohanu vaší krví!«

Starcova zasmušilá tvář se rozjasnila při synových slovech.

»Díky tobě, Bože,« zvolal, »dal jsi mi aspoň jednoho syna, jenž dovede hájiti čest svého jména!«

Pak rozvázal pouta starším synům a řekl:

»Nechte mne s Rodrigem o samotě!«

Syn s otcem osaměli a stařec počal vypravovati truchlivým hlasem:

»Slyš, Rodrigo, nedávno na honu chrt můj pronásledoval zajíce a již ho doháněl, když náhle z lesa vyběhl cizí chrt, zuřivým skokem dopadl na zajíce a zaryl do něho své zuby. Neváhal jsem a vzal mu svou kořist z tlamy, v tom okamžiku však kdosi vykřikl za mnou a rána bičem dopadla na mou tvář. Ztrnul jsem bolestí a úžasem, že někdo

může býti tak bezecným a udeřiti starce. I spatřil jsem silného, krásného muže, jenž stál za mnou a zuřivě práskal bičem —«

»Kdo byl ten muž, otče? Rci mi, kdo byl ten muž?« naléhal Rodrigo chvějícím se hlasem.

»Žel Bohu, synu, byl to — Gomez de Gormaz,« odpověděl stařec tiše, a jeho bílá hlava klesla malomyslně na prsa.

Rodrigo vyskočil a šílenými skoky vběhl do komory, kde visely meče. Strhl se stěny nejtěžší z nich, s rezavými skvrnami po krvi, která zůstala na něm kdysi lpěti nesmyta. Požehnal sebe i meč, vyřítit se na nádvoří, osedlal koně a letem cválal k Burgosu. Cestou sám k sobě hovořil: »Otec nevěří mé odvaze, ale jeho syn je dosti statečný, aby se i s Gomezem měřil, třeba že je to nejsilnější a nejmocnější šlechtic v zemi!«

Na širém prostranství před královským palácem Rodrigo seskočil s koně a již při prvním kroku spatřil Gomeza, jenž šel pyšně po nádvoří s hlavou vztyčenou.

»Rytíři, stůjte, můj meč chce si pohovořiti s vaším!« ozval se za ním Rodrigův výhrůžný hlas.

»Tvůj meč, chlapče?« zasmál se Gomez. »Aj, toť syn Diega Laineze, kterého jsem potrestal nedávno bičem za jeho smělost. Klidť se, hochu, sice některé z mých pázat dá i tobě pocítiti rány mého biče!«

Rodrigo zesinal, skrčil se jako kočka a vyrazil proti hraběti divokým výpadem. Gomez vykřikl, zapotácel se a padl těžce k zemi, jež se zbarvila v okamžiku jeho krví. —

Diego Lainez seděl dosud smuten ve své komnatě, bílou hlavu skloněnou na prsa. Těžké dubové dvěře náhle zaskřípěly, a když stařec pozvedl oči — ztrnul údivem. Rodrigo stál na prahu bled, s očima zářícíma, a zkrvavený meč držel pod paží.

»Otče,« řekl pevným hlasem, »vstaň a setřes zármutek! Stůl je připraven, pojez se svými syny a buď vesel! Tvůj nepřítel je — mrtev!«

Stařec vstal jako ve snu a zadíval se na syna s úžasem, jinoch však klesl mu již k nohám a skrápěl jeho ruce slzami radosti.

I stařec zaplakal a v slzách řekl synovi hlasem plným lásky a pýchy:

»Ode dnešního dne Rodrigo je — muž!«

IV. Rodrigo setká se s Ximenou.

Veliký průvod bral se stepí k Burgosu. V čele jel starý Diego Lainez a za ním tři sta šlechticů z okolí Bivaru na mezcích s nádhernými postroji, všichni ve skvělém slavnostním úboru. Rodrigo jediný jel na koni, oděn v brnění a mečem přepásán.

Nádvoří královského paláce bylo plno rytířů a lidu z Burgosu. Hlučný šumot hlasů uvítal Ro-

driga, všichni ukazovali jen na něho a s úžasem si šeptali: »Hleďte, toť je ten hoch, který zabil Gomeza!« I král vyšel ze své komnaty na terasu a prohlížel si s údivem jinocha, jenž seděl jako socha na koni a hrdým pohledem se díval kolem sebe.

Na pokyn králův šum v zástupu utichl a Rodrigo zvolal silným hlasem, aby ho všichni slyšeli:

»Kdo z vás, rytíři a lide z Burgosu, namítá něco proti mému skutku? Kdo z vás oplakává mrtvého a žádá za jeho smrt náhradu? Jsem odhodlán postavit se do boje!«

Nikdo z rytířů se nehlásil a zástup mlčel jako zkamenělé moře. Na terasu, kde král stál, vstoupila náhle Ximena, mladičká dcera hraběte Gomeza, v černých šatech, smutek v bledé tváři. Poklekla před králem a zvolala hlasem, jenž zajíkal se v slzách:

»Králi, spravedlnost žádám na tobě a pomstu za otce, jejž mi tento jinoch zavraždil. A vy, rytíři, kteří jste znali statečného hraběte Gomeza, vás prosím a Bohem zapřísahám, pomstěte zavražděného!«

Rodrigo hleděl chvíli mlčky na plačící dívku, pak otočil se k rytířům a čekal, kdo se přihlásí. V zástupu však se nikdo nepohnul. Tu jinoch seskočil s koně, poklonil se králi a veda koně za uzdu vyšel z nádvoří. Celý zástup díval se za ním v úžasu, ale nikdo nebyl dosti statečný, aby se mu postavil v souboji.

Rodrigo zatím vyjel z města a klusem vracel se stepí k Bivaru. Jeho srdce bylo těžké a stísněné, a obraz plačící dívky pronásledoval ho trpkou výčitkou. —

Každého dne s prvním úsvitem jitra Rodrigo jezdil nyní k Burgosu se sokolem na ruce, jakoby se vydával na lov do stepí. Bloudil kolem královského hradu a mezi paláci, nahlížel do zahrad a hledal někoho. Konečně jednoho jitra spatřil Ximenu na terase skvostného paláce, jenž stál v sousedství královského sídla, jemuž se docela vyrovnal výstavností i nádherou. Očima planoucíma nenávistí pohlédla dívka na Rodriga, a když se jí se smutkem v tváři poklonil, odvrátila se s pohrdáním od něho a proud slz vyřínul se jí na pobledlé líce.

Zlý osud stíhal nemilosrdně mladičkou dceru hraběte Gomeza. Sotva doprovodila otce ke hrobu, zemřela i matka její, zlomena žalem nad smrtí svého manžela. Marně král nabízel osiřelé dívce nový domov ve své rodině, marně sliboval, že svou láskou nahradí jí otce a matku a svou dobrotou zapudí z jejího srdce zármutek —

Ximena odpovídala stále týmiž tvrdými slovy:
»Chci, aby Rodrigo byl potrestán!«

V. Rodrigo vydá se proti Maurům.

Celé dny Rodrigo toulal se stepí, ale neodvážil se již zajeti do Burgosu. Jeho statečné srdce chvělo

se, pomyslel-li, že by mohl spatřiti bledou, smutnou Ximenu, živou výčitku svého neblahého skutku. Pochopil, že dívka ho nenávidí a že mu nikdy, nikdy neodpustí

Jednoho dne vracel se ze své toulky domů až za večera, když slunce dávno již zapadlo a step byla černá a nevlídná. Vjel do nádvoří hradu a stanul udiven. Hluk, křik, šum hlasů a ržání koní ozývalo se tu v jedné směsici, hradní čeleď pobíhala zmateně s pochodněmi v rukou, kdosi klel a čísi hlas, unavený a udýchaný, vykládal něco trhanými slovy.

Rodrigo seskočil s koně a vmísil se do zástupu. Byli tu zbrojnoši, sluhové, lidé z města i tuláci, kteří časem přicházeli na hrad, a všichni tísnili se kolem šedivého muže v rozedraných šatech, s bledou, uděšenou tváří, jenž seděl na kamenných stupních u domu a vypravoval

Rodrigo zaslechl sotva několik slov, protože nemohl se prodrati až k němu, ale těch několik slov ho ohromilo.

Posádky, které Fernando zůstavil na jižní hranici země, vpadly prý do území Maurů, ačkoli bylo uzavřeno příměří. Mauři odpověděli na věrolomný skutek válkou. Přemohli španělské vojsko, zpustošili celé jižní území a táhnou na sever. Sotva dva dny cesty jsou již od Burgosu

Nářek ozval se v zástupu posluchačů. Rozprchli se do všech koutů, spínali ruce a počínali si jako bez rozumu.

Rodrigo vzpamatoval se první ze všech. »Bláhoví zbabělci,« zahřímal na ně, »kam se poděla vaše španělská hrdost? Rušit příměří je ničemný, špatný skutek, nehodný čestných lidí. Mauři mají právo ztrestati nás, my však p o v i n n o s t hájiti se. Kdo z vás je statečný a rozvážný, nechť zůstane se mnou a vyslechneme mne: Rychlý posel nechť vydá se ihned do Burgosu ke králi, a několik nebojácných mužů nechť rozjede se do kraje oznámit všem šlechticům v okolí, aby zítra ráno shromáždili se v našem hradě!« —

Sotva slunce vyšlo nazítří, Rodrigo přecházel nedočkavě po nádvoří, rozčilen a neklidný. Byl oděn ve válečné brnění, těžký meč visel mu po boku a železná přílba kryla jeho hlavu.

Vešel do stáje, kde stáli v řadách koně, statní, dobrého plemene. Stranou všech stál hubený kůň hřmotné postavy, neurčité barvy, měl však ušlechtilou hlavu a rozumný, důvěřivý výraz v očích.

Rodrigo vzpomněl si, že každý tímto koněm pohrdá a nikdo dosud se neodhodlal na něm jezdit.

Napadlo ho, aby jej vyzkoušel, neboť věděl, že do boje potřebuje rytíř silného, ale mírného zvířete, které se neleká křiku a bitevní vřavy.

Vyvedl koně ze stáje, osedlal jej a projel se na něm několikrát nádvořím. Kůň šel ku podivu lehkým, jistým krokem, pohazoval vesele hlavou a radostně ržál...

Jinoch byl spokojen. Pohladil dobré zvíře po šíji a řekl mu vlídně:

»Nuže, budeš mým válečným ořem, třeba že tě zovou Babieça.*) Dej Bůh, abychom se oba dočkali slávy!«

Rytíři sjížděli se již do hradu. Tři sta ozbrojených mužů na statných koních shromáždilo se na nádvoří a Rodrigo uvítal je stručnými slovy:

»Přátelé, Mauři táhnou na Burgos. Bivar leží jim v cestě a jistě ho neušetří. Můj otec je staříček a bratři moji odjeli před několika dny do Asturie s královským poselstvím. Na mně je, abych ochránil rodné město a otcovský hrad. Kdo miluje svou vlast, nechť jde se mnou!«

Vyslechli ho vážně a nejstarší z nich řekl:

»Jsi příliš mlád, Rodrigo, abys poroučel starcům, ale my známe tvou statečnost a sílu. Vlast volá a nám je třeba vůdce. Veď nás!«

Diego Lainez vyšel v té chvíli na nádvoří, shrben a ustarán. Rodrigo spatřiv ho seskočil s koně a spěchal k otci, aby se s ním rozloučil. Starlec objal syna, políbil ho na obě tváře a řekl dojat:

»Jdi, Rodrigo, a vrať se zdráv! Dnes odevzdám vlasti čtvrtého syna!«

VI. Rodrigo pasován na rytíře.

Po několik dní nepřicházely zprávy o osudu Rodrigovy výpravy. Konečně ke konci týdne ně-

*) Babieça, vlastně Babieca = Tulpas.

kolik rytířů s družinou objevilo se na nádvoří hradu v Burgosu, a v jejich středu na krásných koních jelo pět maurských vůdců, kteří byli vtrhli s vojskem do křesťanského území. Starý rytíř, jenž jel v čele, sestoupil s koně a dal se ohlásiti u krále.

»Rodrigo Diaz, vůdce náš, poslal mne, abych vyřídil ti, králi, jeho hlubokou úctu a na důkaz oddanosti jeho abych ti odevzdal pět maurských šlechticů, jež přemohl a zajal v jediné bitvě. Rodrigo Diaz vydal se po boji se svým vojskem na pomoc tvým sborům k městu Coimbře, které sedm let již marně obléháš, a prosí tě, abys přišel za ním co nejdříve. Chce odevzdati dobyté město do tvých královských rukou!«

Ještě téhož dne Fernando povolal k sobě maurské zajatce, vynutil na nich poddanskou přísahu a propustil je v milosti do jejich domova. Druhého dne pak za úsvitu vydal se ke Coimbře v průvodu svých mladých synů a se skvělou družinou, v níž byla sama královna s princeznou Uracou a svými dámami.

Mnoho dní jeli pustou stepí, lesnatou hornatinou a hlubokými údolími řek, nežli spatřili bílé zdi slavné Coimbry.

Rodrigo uvítal krále u brány a odevzdal mu klíče města. Fernando dlouho hleděl zamyšlen do jinochovy hrdé tváře a cítil v srdci osten závesti, že osud nedal mu syna tak statečného, jako byl Rodrigo.

Z Maurů nezůstal nikdo v Coimbře, mohamedánské mešity změněny byly v kostely a křesťanští kněží sloužili v nich slavné *Te deum*. Španělské vojsko procházelo za zpěvu ulicemi a s jásotem pozdravovalo krále i Rodriga, jenž mu jel po boku se šťastným úsměvem a planoucíma očima.

»Rodrigo,« řekl Fernando hlasem plným lásky, »chci tě pasovati na rytíře. Buď zítra připraven ve chrámě Panny Marie!« —

Celou noc Rodrigo probděl na stráži v kostele, jak bylo určeno jinochu, jenž měl býti pasován. Druhého dne pak ráno v kostele plném světél, za přítomnosti rytířů král opásal ho slavnostně mečem a královna přivedla mu koně, jenž byl nejkrásnější z královny stáje. Na konec přistoupila princezna Uraca a všecka uzardělá připíala ostruhy mladému rytíři, jenž stál jako ve snách, rozechvěn v srdci, jež nemohlo pojmouti jeho veliké radosti.

Když obřad byl skončen, Rodrigo rozloučil se s králem i rytíři a vyjel na své Babieçe ze bran města do stepi. V širé, volné prostora chtěl přemýšleti o svém štěstí, chtěl o něm povědět slunci, obloze a dalekým obzorům . . .

Za večera vrátil se teprve do města a vešel do domu, v němž král se usídlil, a kde on měl konati v noci čestnou stráž. V domě bylo ticho, jen k ně ržáli v nádvoří a chvílemi zalehla sem z městských ulic píseň zbloudilého vojáka. Rodrigo postavil se u vchodu paláce a opřen o meč oddal se vzpomínkám na nezapomenutelný den, jenž právě uplynul.

Tiché kroky probudily ho ze snění. Spatřil donnu Uracu, jež blížila se k němu váhavým krokem, zahalena v plášť a v tváři pobledlá.

Rodrigo poklonil se hluboce a čekal, zda ho princezna osloví. Uraca přistoupila k němu a chvějícím se hlasem promluvila:

»Hrdý, pyšný rytíři, proč je vaše domýšlivá tvář jako z kamene, když na mne hledíte? A proč vaše oči dívají se na mne tak ledově, jakoby vaše srdce citu k ženě neznalo?! A přece vím, že v Burgosu jezdil jste kolem paláce, v němž bydlí bohatá a krásná Ximena...«

Rodrigo poslouchal dívku ohromen, avšak ve svém srdci, které marně toužilo po Ximeně, pochopil těžké hoře donny Uracy. Byl hluboce dojat, ale mlčel a ani brvou nepohnul.

Uraca hleděla zasmušile k zemi a čekala, že Rodrigo jí řekne aspoň jediné slovo útěchy. Ten však stál jako socha z kamene.

Tu pozvedla dívka zaslzené oči a s pohrdáním zadívala se Rodrigovi do tváře.

»Zlý jinochu, kterého můj otec povýšil, a jehož pýcha nezná mezí, co mi odpovíš?«

Rodrigo zachvěl se hněvem a řekl pyšně vztyčen:

»Princezno, ani vaše slzy, ani váš hněv mne nedonutí, abych zapomněl, že jsem jen poddaný a vy — dcera královská. Čestný rytíř může milovati dceru rytíře, ale k dceři svého krále musí znáti jen úctu, jež se sluší poddaným!«

Urac a sklonila pokořena hlavu a beze slova odešla. Rodrigo stál na stráži až do rána a nazítří vydal se s královskou družinou do Burgosu.

VII. Cidova svatba a nové vítězství.

Čas prchal jako v řece voda. Zemřel již starý Diego Lainez a hrad jeho zpustl a sesmutněl. Starší synové žili u dvora mezi šlechtici a Rodrigo, ježž král ustanovil nejvyšším vůdcem svého vojska, zřídka jen přicházel do Burgosu pozdravit staříckého Fernanda a odpočinout si po boji.

Nebylo tehdy slavnějšího muže v celé Kastilii nad Rodriga, syna Diegova. Neuvěřitelné věci vypravovaly se o jeho statečnosti, básníci skládali nadšené písně o jeho činech a potulní zpěváci zpívali je na hradech i v chudých vesničkách, kněží mluvili o něm s kazatelen a děkovali Bohu, že dal svému věrnému národu tak slavného hrdinu.

El Campeador — Bojovník — nazvali ho tehdy španělští křesťané, a Mauři dali mu ono památné jméno Cid el battal — Pán bitvy.

Rodrigo nebyl však šťasten a netěšil se nijak, ze své slávy.

Miloval Ximenu, upřímnou, hlubokou láskou, a rmoutil se těžce nad tím, že hrdá dívka nikdy nesvolí státi se jeho chotí.

Fernando znal bolest Rodrigova srdce a často přemítal ve své staré, zkušené hlavě, čím by se asi dalo obměkčiti dívčino nesmiřitelné záští. Jak užasl dobrý stařec, když jednoho večera na počátku jara Ximena přišla tajně do jeho komnaty a všecka uzardělá svěřila mu hlasem zajíkájícím se v slzách, že dávno, dávno již nechová nenávisti proti Rodrigovi, ba — že nenávist ta změnila se v opravdovou, silnou lásku...

Rodrigo vrátil se tehdy po dlouhé době do Burgosu a netušil ve svém zármutku, jaká radost ho očekává. —

Sotva přešel půst a po něm velikonoční svátky, slavena byla v Burgosu skvělá svatba, již požehnal příbuzný Rodrigův, dobrácký starý biskup Calvo.

Rodrigo odložil toho dne své těžké válečné brnění, jež stále nosil, a oblekl oděv z drahého valonského sukna, šarlatové střevíce z jemné kůže a široký klobouk s kohoutími péry. Proslavený meč jeho Tizona visel mu volně na sametových stuhách s pasu vykládaného stříbrem.

Tak vystrojen vydal se v průvodu svých bratří do kostela, kde ho již očekával král, biskup, dvořané a jeho nevěsta v nádherných svatebních šatech. Osm medailí viselo na stuze na jejích prsou, z nich každá měla cenu velikého města, a nejdražší ze všech, na které byl obraz sv. Michala, byla poseta velikými perlami a drahokamy nevídané krásy.

Starý biskup vykonal vážně svatební obřad a požehnal snoubencům na společnou cestu životem.



• Hrdý, pyšný rytíři, proč je vaše domýšlivá tvář
jako z kamene...?« (Str. 22.)

Rodrigo poklonil se u oltáře se srdcem překypujícím štěstím, vzpomněl vděčnou modlitbou na zemřelého otce a pak vyšel se svou nevěstou z chrámu. Po boku šel jim král a biskup a za nimi dlouhý průvod šlechticů.

Celé město bylo vyzdobeno jako ke slavnosti a lid házel s jáсотem zelené ratolesti a květiny snoubencům na cestu. Veselá hudba ozývala se odevšad a ulicemi procházely sbory zpěváků, kteří zpívali hlučné svatební písně.

K veliké radosti lidu objevil se v průvodu také hřmotný Alvar Fañez, nejvěrnější přítel Cidův a největší silák v celé Kastilii. Vedle něho jel známý šprýmař Antolin, též dobrý Cidův přítel, v slavnostním obleku, ale na oslu, a jemu po boku šel Martin Pelaez s velikým měchem, z něhož rozhazoval plnými hrstmi hrách mezi lidi.

Veselé páže z královny družiny přestrojilo se za čerta a strašilo dámy, které prchaly s úzkostným křikem, zatím co rytíři se rozpustile smáli jejich děsu, a sám král byl tak rozjařen a vesel, že dal vtipnému pážeti plnou hrst maravedis,*) aby je rozhodilo mezi lid.

Když průvod přišel ke hradu, s oken přšely naň květiny a pšenice v takovém množství, že král měl klobouk plný růží a zlatého zrní. Sama královna vyšla jim vstříc a uvítala snoubence mateřským ob-

*) maravedis = nejmenší španělský peníz.

jetím. Pak všichni zasedli k hlučné hostině a holdovali za zpěvu a hudby až do úsvitu druhého dne.

Brzy po Cidově svatbě Fernando vydal se s celým dvorem do města Zamory, aby byl blíže jižní části své země, již Mauři z Toleda začali znovu napadati. Nežli odešel z Burgosu, rozloučil se srdečně s Rodrigem a odevzdal mu jako svatební dar vládu nad třemi kastilskými městy a k tomu ještě klášter San Pedro de Cardena jako rodinný majetek.

Nebylo šťastnějších lidí v celé Kastilii nad Rodriga a jeho manželku, ale osud nedopřál jim klidného života na dlouho.

Německý císař, panovačný Jindřich III., vydal se do Říma a stěžoval si u papeže na Fernanda, že nevzdává mu náležité úcty jako císaři římskému. Za několik neděl poslové z Říma dorazili do Zamory a přinesli hrozby a nepřátelské vzkazy od papežského dvora a římského císaře. Německý císař spojil se zatím již s francouzským králem a chystali se napadnouti Fernanda, nepodrobí-li se jejich podmínkám.

Ubohý kastilský král marně hledal cestu z neštěstí a jižjiž chtěl se poddati nátlaku. Jednoho dne zavolal k sobě papežské posly a začal s nimi vyjednávati, když náhle posel z Burgosu vběhl do dveří a všecek určen sděloval, že Cid vydal se právě s vojskem přes Pyreneje proti Němcům a Francouzům.

Brzy potom přišla zpráva o velikém vítězství španělském kdesi v jižní Francii a zároveň vzkaz od Cida, aby král propustil papežské posly a oznámil po nich papeži, že Cid je na cestě k Římu, neodvolá-li německý císař svých vojsk.

Necelý měsíc stačil Cidovi, aby Španělsko zbažil nepřátel. V čele svého nadšeného vojska vracel se do Španěl a za krásného letního večera, vítán hlaholem zvonů a jásotem lidu, vjel do Zamory.

Král očekával ho u brány, políbil ho na obě tváře a objal se slzami v očích jako otec syna, jenž se z boje navrácí. Pak v dlouhém průvodu Rodrigo jel po boku krále do jeho paláce, pozdravován jásotem a nadšeným voláním zástupů.

»Hleď, Rodrigo,« řekl král dojat mladému vítězi, »Zamora vítá tě jménem celého národa!«

Rodrigo usmál se jen, ale jeho mužná tvář zarděla se radostí, jíž jeho srdce překypovalo.

VIII. Smrt krále Fernanda.

Staříčkový Fernando umíral.

Královský palác v Burgosu ztichl, stráž u bran hleděla zasmušile a truchlivě. Zástupy lidu procházely nehlučně ulicemi a stále nové proudy poutníků táhly vyprahlou stepí v záru dne k městu, sedláci na oslech, šlechtici na mezcích a rytíři na koních, provázeni velikou družinou.

Kostely byly plny věřících a vřelé modlitby nesly se v dýmu kadidla ke klenbě chrámové, zatím co kněží klečeli u oltáře a volali z plna srdce k Bohu, aby uzdravil krále a Španělsku zachoval svobodu.

Ve vysoké klenuté síni hradní dobrý Fernando ležel na loži bled, bez síly, s očima zavřenýma slabostí. Manželka, synové a dcery dleli u lůžka, a stranou všech stál Cid s hlavou skloněnou, ruce skříženy na prsou.

Slunce zapadlo a ozlatilo naposled umělé řezby královského lože, zbloudilý paprsek hasnoucího světla pohrál si na starcově tváři a rozlil rudý přísvit na jeho bílou hlavu.

Večerní zvony rozezvučely se po městě, hlaholily truchlivě do večerního soumraku a první hvězda zaleskla se na nebi. Ze zahrad dýchala těžká vůně otevřenými okny do královské ložnice, a osamělý pták začal kdesi na blízku tenkým, rozechvělým hlasem tesknou píseň.

Smutným zpěvem maličkého opeřence král probudil se z mrtvé ztrnulosti, otevřel kalné oči a bez hnutí — poslouchal.

Pták zpíval, zpíval dlouho prostý, žalostný ná-
pěv, jenž vnikal do srdce a rozechvíval je těžkým
bolem. Dvě veliké jasné slzy vyřinuly se umírají-
címu starci z očí a tiše skanuly mu po nehybné
tváři ...

Synové a dcery poklekli s pláčem u lože, a také Cid se přiblížil zvolna a váhavě, když královy smutné oči němě se po něm stočily, jakoby ho volaly.

Tichým, ale pevným hlasem stařec mluvil o povinnostech krále a velikých úkolech vladařských, o budoucnosti křesťanské Kastilie a těžkých překážkách, které stojí v cestě slávě španělského národa.

Když domluvil, vztáhl ruku na hlavu nejstaršího syna a žehnaje mu děl velebně:

»Sancho, synu a nástupce můj, vládni v Kastilii a veď můj lid ke slávě a blahu!«

Pak požehnal dvěma mladším synům a řekl jim:

»Garcio a Alfonso, vám dávám země, jichž moji předkové již dobyli a které mně připadly dědictvím: Alfonso, vládni v Leonu a ujmí se též mé věrné Asturie, jejíž hrdé, statečné obyvatelstvo jsem vždycky miloval. A ty, Garcio, přijmi ode mne úrodnou Galicii a vyříd' můj pozdrav poslední jejím krásným lesům, tichým vodám a boдрým, přičinlivým vesničanům.

Tobě, Uraco, odkazuji Zamoru, neníť pevnějšího města nad ni v mé zemi, a srdce jejích obhájců jsou hrdá a poctivá.

Elviro, dceruško má nejmladší, tvé mládí a úsměv tvé dětské tváře byly útěchou a radostí mým šedinám. Jediné město mi zbývá, Toro, bohaté a věrné, to dávám ti jako dědictví a k tomu lásku tvých mocných bratrů a jejich ochranu!»

Požehnal obě dívčí hlavy, skloněné u lože, a umkl. Teprve po chvíli řekl hlasem zemdleným a zesláblým:

»Můj milý Cide, přístup blíž!«

Cid poklekl u lože se srdcem sevřeným.

»Rodrigo, co mám říci tobě? Rci, pýcho mého národa, strážce španělské svobody, můj příteli nejvěrnější a nejdražší! Vím dobře, že jsi mne miloval, jak jenom ušlechtilý muž dovede milovati svého přítele. Rodrigo, prosím tě v této chvíli poslední, zachovej svou velikou lásku mému nástupci, stůj při mém Sanchovi a neopouštěj ho! A nyní, podej mi svou mužnou ruku, abych ji stiskl naposled, tu ruku statečnou a poctivou! Buď šťasten, Rodrigo! Svým synům odkazuji jako své přání poslední, aby tě ctili, jako ctili mne, a nikdy nedopustili se vůči tobě bezpráví...«

Garcia a Alfonso přisvědčili poslušně, jen Sancho sklonil hlavu s lehkým úsměškem. —

Když černá noc zahájila komnatu a sluhové přišli rozžehnout louče ve stojanech — Fernando ležel na loži již bezduchý a královna sklonila se právě s pláčem nad ním, aby zatlačila jeho mrtvé oči.

Lid, který čekal u brány paláce, uslyšel náhle nářek v nádvoří a — pochopil.

Zvony rozezvučely se táhle černou nocí a oznamovaly dutým kovovým hlasem do širé stepi kolem Burgosu:

Zemřel král! Zemřel král!

IX. Cid ve službách krále Sancha.

Když týden uplynul od slavného pohřbu krále Fernanda, Sancho rozeslal hlasatele po vší zemi, aby svolali kastilské šlechtice do Burgosu.

V ustanovený den všichni shromáždili se poslušně na hradním nádvoří, v plné zbroji, na statných koních, a Sancho pozdravil je lichotnými slovy:

»Vítám vás, přátelé věrní! Těžký úkol chci uložití vašim zbraním, ale věřím ve španělskou statečnost a hrdost. Vzhůru, šlechtici, do boje! Kastilie je příliš malá pro můj národ, nechť nám Garcia vydá svou Galicii!«

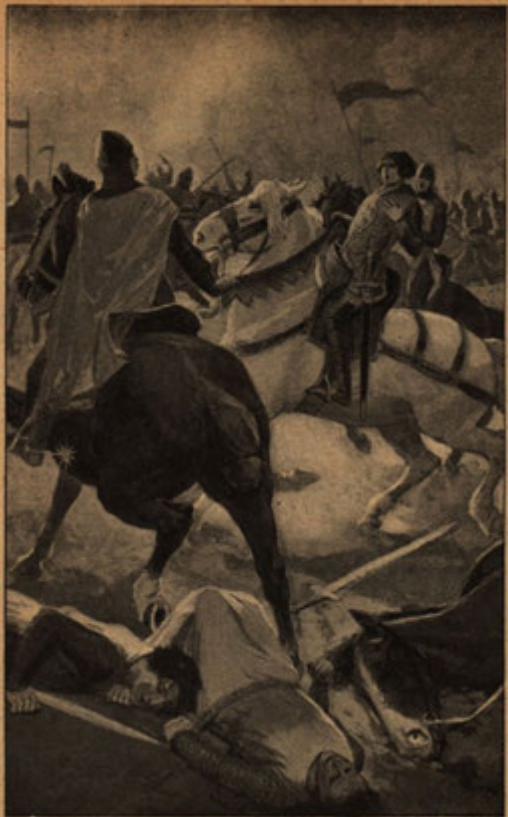
Šlechtici poslouchali užaslí a nevěřili vlastním uším.

»Proti svému b r a t r o v i nás, králi, posíláš?« ozvali se někteří odvážně.

Sancho vztyčil se s hrozivou tváří a osopil se na smělce:

»Ano, pošetilci, a vaší povinností je poslechnout! — Kde je Cid?«

Cid vyjel z řady na své Babieçe, seskočil před králem a důstojně ho pozdravil. Chvilí stáli oba muži proti sobě nehybně, král — hřmotné, silné postavy, nehezky v obličejí, ježž zpupnost hyzdila, a Cid — vysoký, urostlý, hrdé, ušlechtilé tváře a pozitivého pohledu.



»Rodrigo, příteli, i ty?» zvolal zlomeným hlasem...
(Str. 35.)

»Povedeš má vojska do boje,« řekl Sancho s vysoka, »a svou hlavou ručíš mi za jejich vítězství!«

Cid zahleděl se zamýšleně králi do tváře a na jeho rtech objevil se lehký úsměšek.

»Lépe by bylo, králi,« odpověděl, »kdybyste v hrobce svého otce klečel a modlil se s hlavou skloněnou. Neraď a proti svému svědomí potáhnu do boje, ale váže mne slib, který jsem dal králi Fernandovi slavné paměti. B u d u vám sloužiti, pane, jak mne nutí neblahý závazek!« —

Dvě španělská vojska utkala se na širé planině. Mladičký Garcia vedl své statečné rytíře, a prapory Galicie vlály vesele ve vzduchu. Kastilským vojskům velel Cid, Sancho zůstal vzadu mezi posledními rytíři, neboť ač byl velké, silné postavy, byl velmi zbabělý a v boji nezkušený.

Polední slunce pálilo jako roztopená pec a sežehnutá tráva rozpadala se pod kopyty koní v žlutý prach, jenž vířil divoce v kotoučích a pokrýval bojovníkům tváře i šat.

Obojí vojsko zápasilo jako rozzuřený lvi, bitva však byla stále nerozhodná.

Teprve k večeru, když vedro se zmírnilo a rozpálená krev bojovníků ochladla, Cid se svou družinou rozhodli boj jediným výpadem.

Garcia, znaven a vysílen těžkými ranami, sotva se již držel na koni. Hrozná zoufalství sevřelo jeho srdce a horké slzy zakalily jeho zrak. Viděl, jak věrní jeho padali jako těžké klasy pod kosou, jejich

bolestný nářek rozrýval mu duši a statečná jeho pravice zemdlela žalem a nemohla již udržeti meče.

Malomyslně rozhlédl se po bojišti, na něž zapadající slunce rozlévalo rudou září, a tu spatřil Cida, který blížil se k němu na koni s vytaseným mečem. Bledá Garciova tvář zarděla se vnitřním pohnutím.

»Rodrigo, příteli, i ty?« zvolal zlomeným hlasem a nastavil Cidovi svá prsa.

Cid však odhodil zkrvavený meč daleko od sebe, seskočil s koně a hluboce se před Garciou poklonil.

»Pane,« řekl chvějícím se hlasem, »jste mým zajatcem!«

»Ty bojuješ s mým věrolomným bratrem, Rodrigo?« otázal se Garcia s tichou výčitkou.

»Pane, mne váže slib, který jsem dal otci vašemu. Osud tak chtěl, poddejte se mu, jako já jsem učinil!«

Garcia sklonil hlavu a chvíli přemýšlel. Pak seskočil odhodlaně s koně, pohlédl smutně v bledou tvář Cidovu a řekl nejistým hlasem:

»Doved mne k Sanchovi, Rodrigo! Podej mi však ruku, jsem ztrátou krve sesláblý a pro slzy nevidím na cestu...«

Slunce zapadlo. Za noci, když obě vojska spala, zmořena námahou boje, několik kastilských šlechticů jelo po pláni. Doprovázeli dona Garcii do města Luny, aby ho na rozkaz Sanchův uvrhli do temné hradní věže. —

Lakotná duše Sanchova nenasytila se jedinou kořistí. Nežli měsíc uplynul, vojska jeho dobyla Tora a mladičká vládkyně jeho Elvira zavřena byla do přísného kláštera.

Neušel svému osudu ani don Alfonso, jenž vládl v Leonu. V rozhodné bitvě, kterou svedl se svým bratrem, byl poražen a zajat Cidovými přáteli. Hrdě vzpřímen stál před Sanchem a vyslechl rozsudek s pohrdavým úsměškem. Když ozbrojený průvod odváděl ho do vězení, Alfonso spatřil Cida, jenž stál mezi rytíři a kynul mu významně na pozdrav. Jejich oči setkaly se na chvíli a porozuměly si navzájem.

Za krátký čas přišla do Burgosu zpráva, že neznámý rytíř vnikl do vězení dona Alfonsa a osvobodil zajatce, jenž prchl do Toleda, kde mu popřál ochrany maurský emir Ali-Maimon, největší Sanchův nepřítel.

X. Smrt krále Sancha.

»Cide, vyjeď zítra ráno do Zamory a oznam mé sestře Urace, aby vydala své město dobrovolně do mých rukou. Jinak nechť očekává obléhání a přísný trest!«

Tak mluvil ve svém táboře, vzdáleném půl dne od Zamory, Sancho k Cidovi, kterého povolal k sobě za večera do stanu, aby mu dal rozkazy.

Slunce bylo pod obzorem, ale růžové světlo prosvítalo již na východě tmou, když Cid vsedl na Babieçu a vyjel z tábora.

Kolem poledne spatřil z dálky silné zdi Zamory i lesklou hladinu řeky Duera, která uzavírala město dvěma mocnými rameny.

Cid uvažoval starostlivě:

»Věru, těžko dobýt města, jehož zdi jsou tlusté na délku člověka, a kdo z lidí dovede odvésti řeku jako je Duero?«

Ale za trudnými myšlenkami vynořily se v jeho hlavě světlé, milé vzpomínky. Vzpomněl na krásný den, kdy Zamora vítala ho jako vítěze a házela mu kvítí na cestu. — Co řekne to drahé město Cidovi, až vyřídí potupný vzkaz dona Sancha? Co řekne smutná donna Uraca?

Babieça jako by znala myšlenky svého pána, zvolňovala krok a před samou branou sklonila hlavu, jako by tušila neštěstí.

Divoký, hněvivý pokřik uvítal Cida s hradeb. Marně naléhal, aby mu otevřeli bránu, kletbami a hrozbami mu odpovídali a křikem přehlušovali jeho klidnou řeč.

»Pryč, služebníku bratrovraha, pryč, ochránce krivopřísežníka!« volali starci, muži i chlapci.

»Pryč, Cide,« ozval se smutný ženský hlas, »pryč, Rodrigo, od mého města! Zapřísahám tě láskou svou, kterou jsi kdysi pyšně odmítl....«

To volala s hradeb donna Uraca, opřena o zeď, v černých šatech, smuteční závoj na tváři.

Cid cítil, jak krev vře v jeho žilách, vzbouřena potupou, již se mu dostalo. Ten známý, truchlivý hlas však ho uklidnil a dojal jeho srdce hluboce.

Obrátil koně a tryskem odejel, aniž se jednou ohlédl.

Bylo mu hořko z této první porážky v životě a do duše vracela se mu neústupně vzpomínka na onen krásný den, kdy u této brány, jež zůstala mu dnes zavřena, staříčký Fernando čekal, aby ho se-
vřel s láskou ve své objetí

Noc již byla, když Cid dojel do Sanchova tábora. Zbrojnoš uvedl ho do stanu, kde král seděl sám při čoudící louči a čekal, hlavu opřenu o ruce. Když Cid vešel, Sancho vstal a zeptal se s pohrdlivým úsměškem:

»Co mi vzkazuje pyšná Zamora?«

»Zahnali mne křikem a proklínáním od hradeb,« odpověděl Cid chladně a nepohlédl na krále.

»Tys nebyl ve městě?« užasl Sancho.

»Ne, pane, neotevřeli mi brány!« s touže chladnou zdrželivostí odpověděl Cid,

»Pryč ode mne!« rozkřikl se Sancho, zrudlý hněvem. »Pryč, zrádce! Pýcha pomátla tvou hlavu. Kdybych otcí nebyl slíbil, že tě budu ctíti, můj meč ztrestal by tvou pyšnou smělost!«

Cid stál bez hnutí a hleděl lhostejně, jako by krále neslyšel. Teprve když Sancho umkl, poklonil

se mu důstojně a vyšel ze stanu vážným krokem s hlavou vzpřímenou.

Balbieça hrabala nepokojně před stanem a uvítala svého pána smutným zaržáním. Cid pohladil ji vlídně, vyšvihl se do sedla a řekl, pozíraje ke stanu královu:

»S bohem, králi Sancho, my se již spolu ne-sejdeme!«

Bez cíle toulal se Cid krajem se srdcem sevřeným podivnou tesknoutou. Vzpomínal na svou dobrou Ximenu a dvě maličké dcerušky, jež zůstavil v Burgosu, vzpomínal na smutnou donnu Uracu, na dona Garcíu, jenž strádal ve vězení hladem a nemocí. Zatoužil bezděčně odjeti do Toleda k dobrému Maurovi Ali-Maimonu, jenž přijal s vlídným pohostinstvím dona Alfonsa, dal mu nový domov, bezpečnější nad Leon, a stal se mu přítelem upřímnějším, než jeho vlastní bratr byl.

Přešel den, po něm druhý, tři dny již Cid bloudivl po stepi, smutné myšlenky trávily jeho srdce a jeho zhubenělá tvář byla bledá a bez života. Za noci uléhal mezi křoví a spal těžkým snem, hlavu na sedle, a jeho druhy byli věrný kůň a hvězdy na nebi.

Třetí noci probudil ho ze spánku dusot koně, jenž letěl tryskem stepí, blízko něho. Z rána pak našel nedaleko svého úkrytu mrtvého koně a u něho starého zbrojnoše, jenž býval ve službách krále Fernanda.

»Ach, pane,« zvolal, »konečně tě nalézám. Král Sancho obléhá Zamoru a vojsko přeje si tvého návratu. Král poslal mne, abych tě přivedl.«

»Nepůjdu, příteli, marně naléháš!«

»Pane, vím dobře, proč nechceš se vrátiti. Ale věz, že vojsko zavolá Maury proti Sanchovi, nevrátíš-li se do zítřka!«

Cid přemýšlel chvíli a potom rozhodným hlasem řekl krátce:

»Pojď!«

Celý den šli a Babieça s nimi volným klusem. Teprve po půlnoci spatřili táborové ohně a bílý, lesklý pruh Duera pod hradbami Zamory.

Podivný zmatek shledali v táboře. Stany prázdné, ohně skoro vyhaslé, jenom kolem řeky byl šum a ozývaly se hlasité výkřiky. Bledý, vyděšený muž vběhl jim do cesty a hlasitě nařikal.

»Co jest? Co se stalo?« ptal se zbrojnoš úzkostně.

»Kdo jste, že nevíte, co se stalo dnes k večeru?«

»Mluv!« řekl Cid krátce.

»Král byl zabit jakýmsi zrádcem ze Zamory —«

»Zabit!« vykřikl Cid i zbrojnoš jedním dechem.

»Vplížil se do tábora,« vypravoval muž, »a sliboval, že nám ukáže v hradbách města průlom, kudy bylo by možno vpadnouti za noci do Zamory. Král dal se vylákati a jenom s kopím v ruce šel s tím hanebníkem. Sotva se vzdálili několik kroků, muž

vytasil dýku a vrazil ji králi desetkrát do těla. Pak uprchl do města, jež mu otevřelo svou bránu...«

»Pojďme, kde je král?« naléhal Cid.

»Dovedu vás!« řekl muž.

U řeky před svým stanem na koberci ležel Sancho, mrtvou tváří obrácen k Zamoře. Veliký oheň, který hořel opodál, vrhal na něho krátké rudé záblesky, a červená záře padala na rytíře, již stáli okolo, opření o své meče, s hlavou svěšenou.

Cid přistoupil volným krokem k mrtvole, poklekl a poklonil se až k zemi.

Pak povstal a zkříživ ruce na prsou řekl bezzvучným hlasem:

»Povolal jsi mne zpět, tu jsem, králi Sancho! Proč jsi mne nevyčkal? — Ty drahé, hrdé město,« otočil se k Zamoře, »před třemi dny zahnilo jsi mne s potupou od svých hradeb, mne, který před nikým dosud neustoupil ani o krok. A dnes — poslalo jsi do našeho tábora bídného kralovraha. Bůh buď mu milostiv!«

Cid umlkl a po chvíli teprve řekl šlechticům:

»Jděte, nechte mne s králem samotna!«

Ohně uhasly a ležení ztemnělo, ale na východě již rděl se nový den. Slabý jas zalil řeku i město, jež obepínala jako lesklý pás, temné nebe zbledlo a poslední hvězdy zapadaly...

Cid stál bez hnutí u mrtvoly Sanchovy, bled a smuten jako noční přízrak, jenž zapomněl

prehnouti před sluncem. Řeka šuměla mu u nohou, probuzený pták vzlétl nad hladinu a důvěřivě zašvitořil. Dusot koně ozval se odkudsi z veliké dálky. —

Přešla dlouhá chvíle a zlatý okraj slunce vyhlédl již nad obzor.

»Pane,« promluvil kdosi za Cidem.

Cid se ulekl a otočil bledou tvář k člověku, jenž stál u řeky a držel zpěněného koně za uzdu.

»Kdo jsi?« zeptal se ho.

»Posel! Don Garcia je mrtev!«

Cid ztrnul, jeho rty zbělely hrůzou.

»Hleď, znáš toho, jenž tu leží mrtev?« otázal se posla chvějícím se hlasem.

»Běda, toť král Sancho!« vykřikl muž a zastřel si oči.

»Příteli, vezmi prvního koně, jež spatříš v táboře, a vydej se největším tryskem do Toleda. Tam vyhledej dona Alfonsa a řekni mu jen toto:

Don Garcia zemřel, don Sancho byl zavražděn. Cid volá dona Alfonsa na španělský trůn!«

XI. Alfonso a Cid.

Jako uprchlík bez domova odešel don Alfonso z Kastilie a jako král se do ní navrátil.

Den po slavném vjezdu do Burgosu přišel v královském šatě do sněmu a promluvil k šlechticům prostými, srdečnými slovy.

Vyslechli ho uctivě a odpověděli, jak rozhodl národ, v jehož jménu přišli: »Don Alfonso budiž naším králem, a v jeho rukou nechť spojí se všechny země, jež Fernando Veliký rozdělil svým třem synům před smrtí. Ale dříve, než koruna kastilská spočine na jeho hlavě, nechť Alfonso přísahá veřejně v kostele, že ani radou, ani tajným rozkazem nebyl účasten na zavraždění krále Sancha pod hradbami Zamory!«

Alfonso hleděl překvapen na šlechtice a jeho prudká krev se vzbourila. Přemohl se však a hlasem nuceně klidným otázel se shromáždění:

»Kdo z vás je tak smělý, aby žádal přísahu na synu Fernandově?«

»Já, pane,« ozval se zvučný hlas Cidův. »Mne národ ustanovil, abych přijal vaši přísahu!«

Alfonso změřil Cida nenávistným pohledem a beze slova odešel ze síně. —

Den korunovace nastal. V kostele ozářeném nesčetnými světly, v kouři kadidla a za znění zvonů Alfonso byl korunován za krále Kastilie, Galicie, Asturie a Leonu. Nežli však biskup položil korunu na jeho hlavu, Cid přistoupil k oltáři a řekl pevným hlasem:

»Králi Alfonso, tvůj národ tě prosí, abys přísahal!«

Alfonso zbledl a váhal okamžik. Pak položil odhodlaně pravici na evangelium a opakoval třikráte slova, jež Cid mu předříkával:

»Přísahám, že nejsem vinen smrtí bratra svého Sancha. Lhu-li, jsem hoden, abych zhynul rukou nejbídnějšího člověka!«

Lid byl spokojen a doprovázel po korunovací krále nadšeným jásotem až do paláce. Alfonso nevšímal si však zástupů, jež obklopovaly jeho vůz, a radost jejich nepohnula jeho srdcem.

Sotva sestoupil v nádvoří, rozhlédl se zachmuřeně kolem sebe a spatřiv Cida, zvolal na něho přísným hlasem:

»Očekávám vás ve své komnatě, Rodrigo!«

Cid seskočil s koně, hodil jeho uzdu zbrojnoši a šel za králem.

Dlouho hleděli oba muži na sebe zkoumavým pohledem, a zdálo se, že vzpomínají na nedávnou minulost, jež je spojila pevným poutem oddanosti a vděčnosti.

»Rodrigo,« řekl král drsně, »krev bouří se mi v žilách hněvem, vzpomenu-li na přísahu, již jste mi vynutil dnes v kostele. Avšak, žel! Mé srdce nemůže zapomenouti na noc, kdy po vašem boku prchal jsem ze svého hrozného vězení a neodnášel si do vyhnanství nic, nežli vzpomínku na vaše velkomyšlné přátelství. Alfonso nemůže nenáviděti Cida, jenž byl tak poctivý, že neváhal povolati ubohého vyhnance na trůn, když don Sancho byl zavražděn,

don Garcia mrtev a španělská koruna ležela na dosah ruky Cidovy. — Jsem vznětlivý člověk, Rodrigo, a má krev je zrádně prudká. Bojím se, že bych vás začal přece nenáviděti, kdybych denně viděl na svém dvoře vaši hrdou tvář. A proto — odejděte na čas z Burgosu, Alfonso dospěje zatím v muže a život naučí ho zapomínati.«

Cid neřekl ani slova odmluvy, poklonil se chladně a odešel, aniž na krále pohlédl. —

Po čtyři dlouhá léta nikdo nespatriil Cida v Burgosu, a jeho přátelé tvrdili, že není vůbec v Kastilii.

Ke konci čtvrtého roku objevil se ve městě potulný žid, jenž chodil světem a prodával východní koření, drahé látky, šperky a vzácné zbraně. Vypravoval, že spatřil Cida vlastníma očima v Granadě v průvodu emira a maurských šlechticů, a po druhé v nádherné zahradě sevillské, kde rozmlouval s maurskými učenci a hvězdáři.

XII. Cid odchází z Kastilie.

Půl roku po této podivné zvěsti Rodrigo Diaz vrátil se náhle do Burgosu. Přijel za noci v prostém španělském oděvu na své Babieçe, pozdravil se radostně se svou rodinou a ráno odešel do královského paláce, aby se dal ohlásiti u krále.

Alfonso povolal ho do sněmovní síně, kde právě shromážděni byli všichni kastilští šlechtici. Cid

vešel hrdě, jak bylo jeho zvykem, ale jeho oči nezářily sebevědomě jako kdysi, jeho čelo bylo rozryto vráskami a hlava jeho šedivá.

Šlechtici pozdravili ho srdečně, Alfonso však změřil ho pohledem zpola pohrdlivým a zpola výhrůžným.

»Buďte vítán v Burgosu, Rodrigo,« řekl, »ale nedoufejte, že na dlouho! Do týdne sejdou se má vojska u města, svěřím vám je k výpravě proti Maurům — dobýt Toleda!«

Cid zamyslel se na chvíli a odpověděl klidně:

»Vaše říše, králi, potřebuje míru ku svému rozkvětu! Chudému národu loupežná válka je krvavou daní a zhoubou jeho svobodě!«

Alfonso zasmál se ďábelsky a vzkřikl, aby všichni ho slyšeli:

»Vizte, jak se změnil slavný Cid za čtyři léta! Zdráhá se válčiti s Maury, protože jim svou duši zaprodal. Šlechtici kastilští, suďte sami zrádce, jenž se spřátelil s nevěřícími, aby se pomstil králi, který ho potrestal! — Vy mlčíte? Slyšte tedy můj rozsudek: Rodrigo Diaz odejde do tří dnů navždy z mé říše a jeho statky budou mu odňaty! Přestává býti mým poddaným a Kastilie není již jeho vlastí!«

Úžas a zděšení zračilo se na všech tvářích, Cid však usmál se slabě a zkříživ ruce na prsou zadíval se na krále dlouhým pohledem. Pak otočil se ku šlechticům a řekl pevným hlasem:

»Španělé, buďte i vy mými soudci, avšak vyslechněte mne dříve, nežli odsoudíte!

Před čtyřmi roky král Alfonso vypověděl mne z Burgosu, protože jsem žádal na něm přísahu, kterou ustanovil národ, jehož králem se stal. Jak těžký byl to pro mně okamžik! Ten, jejž jsem vysvobodil z vězení a jenž z mých rukou dostal království svého otce — nechtěl viděti mé tváře a zabíjel mne od sebe! Odešel jsem z Burgosu a toulal se stepí, abych unikl zlým myšlenkám. Po prvé v životě zrodilo se v mé hlavě slovo p o m s t a, a já mu marně prchal, marně se mu bránil.

Šel jsem k Maurům.

Byl jsem odhodlán k činu a přesvědčen, že v mém srdci zemřel již všechen cit. Nezemřela však Cidova čest a hrdost a na to jsem zapomněl. — Přišel jsem zradit svého krále, ale přísahám vám při památce svého otce, že ani jediné slovo zrady nepřešlo mé rty.

Mauři přijali mne s úctou, aniž se ptali, proč jsem přišel, a nabídli mi pohostinství se srdečností, jež nebyla přetvářkou. Nevyčítali mně, že jsem křesťan, nevzpomínali krvavých bojů, v nichž jejich otcové a bratři hynuli mým a vašim mečem. Uvedli mne do svých měst, ukázali mně práci svých rukou a veliká díla svého ducha. Viděl jsem zahrady, jež zdály se mi rájem, chrámy, jejichž vznešená velebnost naplnila mé srdce hlubokým vzrušením, hostili mne v palácích, jejichž nádheru má ústa nedovedou vyličiti. Naučili mne svému jazyku a dali mi čisti své básně a knihy o velikosti světa, jejich hvězdáři

otevřeli nebe mým nevidoucím očím. Pochopil jsem divy, jež zdrtily mé srdce svou vznešeností, a z nirtvých hvězd naučil jsem se čísti vůli osudu, jehož tajemná ústa mluvila ke mně za noci o budoucnosti světa. Nový život vzešel v mé duši, mé srdce očistilo se od nenávisti a pýchy...

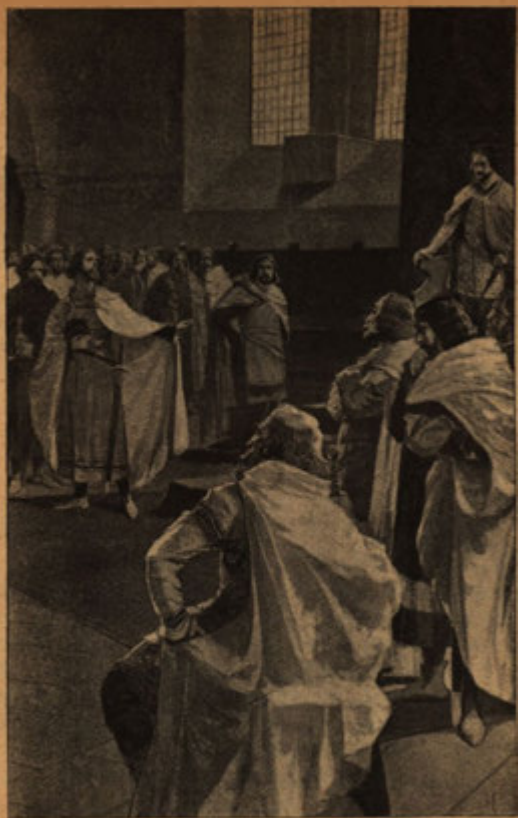
Touha po vlasti a po rodině zburcovala mne z krásného snu. Rozloučil jsem se s Maury.

Když jsem odcházel, řekl mi starý učenec, jenž mně byl dobrým přítelem po všechna léta, jež jsem prožil mezi Maury:

»Buď zdrav, Cide! Poznal jsi nás, ale nezapomeň: T v ů j národ a m ů j nesmíří se nikdy! Osud určil nám boj na malém okrsku země, boj na život a na smrt, a jen osud ví, kdo bude vítězem. Na nás je konati, co nám určil.«

Pochopil jsem hlubokou pravdu těchto slov a vrátil jsem se do vlasti s poctivým úmyslem sloužiti svému králi jako kdysi — mečem v boji na obranu vlasti a ve sněmu prospěšnou radou.

Čeho však jsem se dočkal! Mé srdce je těžké hořem a puká bolestí, že mám odejít z otčiny, kterou jsem sotva pozdravil. Avšak — osud dobře rozhodl mezi námi, králi! Tvá krev i má je stejně prudká, Alfonso a Cid nemohou žít pod jedním nebem. Až minou léta a jiný král usedne na stolec Fernandův, snad se rozpomene na Cida a jeho slávu předčasně pohřbenou. Tehdy však bude pozdě, neboť Alfons je mlád a silen, a Cidova hlava už je šedivá —



»Bůh s tebou, králi, učiní šťastným národ...!«
(Str. 50.)

Bůh s tebou, králi, učiň šťastným národ, jež osud svěřil tvé ruce. Loučím se i s vámi, druhové a přátelé věrní, vzpomínejte na Cida, kterého osud zbavil všeho, co je drahé lidskému srdci!»

Poklonil se králi a odcházel volným krokem s hlavou svěšenou. Nikdo se nepohnul, zdrcení stáli všichni a z očí mnohých kanuly slzy.

Alfonso seděl v královském křesle, tvář skrytu ve dlaních, a teprve po dlouhé chvíli povstal a rozhlédl se po přítomných nejistým, cizím pohledem.

»Slyšeli jste, jak mne odsoudil,« řekl temným hlasem, »a právem tak učinil. Odešel muž, jenž byl nejlepší z nás, a má země osiřela navždy!«

XIII. Cidova smrt.

Rodrigo Diaz neodešel z Kastilie sám.

Tři sta statečných šlechticů přidružilo se k němu a dobrovolně mu přísahali, že ho nikdy neopustí, ani nezradí. S nimi vydal se hledat si novou vlast do země nevěřících.

Zlé doby nastaly Maurům.

Nepomohla jim jejich statečnost, nezachránily jich hordy divokých Arabů, již přitáhli z Tunisu svým bratřím na pomoc. Štěstí válečné přálo Cidovi a jeho rekovné družině.

Za krátký čas veliké maurské území bylo dobyt a Cid prohlášen v něm králem — dona Alfonsa.

Sám ponechal si jediné město — bohatou, krásnou Valencii a tam žil až do smrti jako samostatný vladař, vážen u přátel a milován svou rodinou, jež záhy odešla za ním z Kastilie.

Zemřel ve vysokém věku, když se byl dočkal svatby svých dvou dcer, jež se provdaly za křesťanské krále v Aragonii a Navaře.

Mrtvola Cidova byla balsamována a podle přání jeho převezena do kláštera San Pedro de Cardena, který Fernando kdysi daroval Cidovi jako rodinný majetek.

Smutek byl v celém křesťanském Španělsku a ze všech končin země přicházeli rytíři, měšťané i venkované rozloučit se s mrtvým hrdinou.

V den pohřbu přišel i král Alfonso a dlouho stál zamyšlen před rakví, hluboce dojat velebností Cidovy tváře. Když mniši přistoupili, aby rakev zavřeli a odnesli do hrobky, Alfonso zadržel je, řka:

»Tento muž nezaslouží, aby byl pohřben v podzemní temnotě. Postavte nádherné křeslo do některého výklenku v kostele a tam posadíme mrtvého Cida v jeho válečné zbroji, s mečem v ruce. Tak znal ho celý španělský národ, tak nechť spatří ho naši potomci. Jeho velebná tvář bude mluvit k jejich srdcím a probudí v nich touhu, aby se mu vyrovnali mužnou odvahou a poctivostí!«

Doslov.

Ve 12. století vznikly ve Francii skvělé epické básně o Karlu Velikém, o jeho 12 paladinech, o věrných a odbojných velmožích a válečných výpravách proti Saracenům. Básně ty skládali nadaní básníci na objednávku pro krále a velmože, kteří jim uložili opěvati slavné činy jejich předků a vznešený původ jejich rodů.

Mnozí básníci psali pro kláštery a oslavovali ve svých básních významné světce a reky, kteří byli pohřbeni v klášterní hrobce a k jejichž hrobům konaly se pouti z celého křesťanského světa.

Díla svá básníci buď šami předčítali s průvodem strunného nástroje, nebo zpívali je místo nich potulní zpěváci.

Španělé byli žárlivi na skvělé francouzské básně a jali se je již ve 12. století napodobovati. Vedli si při tom samostatně, svérázně a umělecky.

Hlavní osobou těchto básní, zvaných *romance*, byl Cid, slavný rek, jenž v 11. století dobyl na Maurech bohatého města Valencie.

Nejdříve vznikla báseň »*Poema del Cid*«, o dobytí Valencie, později báseň »*Zamora*«, o obléhání Zamory, a posléze báseň »*Rodrigo*«, o Cidově mládí.

Cid opěván je v těchto básních jako největší národní rek španělský, a v jeho jméně spojila se

všechna dokonalost, již středověký rytíř mohl dosáhnout. V romancích nenalézáme ani slova o tom, co historie dodává o životě Cidově, že totiž vypuzen Alfonsem z Kastilie, bojoval na svou pěst, spojoval se dokonce s Maury a proslavil se jako neobyčejně statečný, avšak sobecký a ukrutný hrdina.

Dramatické básně o Cidovi napsali španělsky Lope de Vega (1620) a Guillen de Castro (1621), francouzsky Pierre Corneille (narozen roku 1606, zemřel roku 1684).

Do němčiny převedl romance o Cidovi Johann Gottfried Herder (žil v letech 1744 až 1803), spisovatel velmi činný v oborech vědeckých i v básnictví. Svého »Cida« vytvořil jednak na základě francouzského zpracování romancí, jednak podle romancí samých.

Zpěvohru »Cid« složil Jules Massenet, vynikající hudební skladatel francouzský, jenž se narodil roku 1842 a zemřel roku 1912.

Podkladem mému vypravování bylo v hlavních rysech dílo Herderovo, v jednotlivostech vedla jsem si samostatně.



OBSAH.

Strana

I. O Cidově vlasti a jejích osudech	3
II. Diego Lainez a jeho synové	5
III. Rodrigův první boj	10
IV. Rodrigo setká se s Ximenou	14
V. Rodrigo vydá se proti Maurům	16
VI. Rodrigo pasován na rytíře	19
VII. Cidova svatba a nové vítězství	23
VIII. Smrt krále Fernanda	28
IX. Cid ve službách krále Sancha	32
X. Smrt krále Sancha	36
XI. Alfonso a Cid	42
XII. Cid odchází z Kastilie	45
XIII. Cidova smrt	50
Doslov	52

